

liście, jak i pędy kwiatowe drugiej generacji były wyraźnie mniejsze i mniej liczne (1—2 pędy generatywne).

Użytkowanie rolnicze łąki polegało w ostatnich latach na jednorazowym koszeniu w ciągu roku. Nie prowadzono też nawożenia mineralnego. Położenie wśród pól i oddalenie od wsi chroni gatunek ten przed masowym zrywaniem. Jednakże, jak wynika z informacji mieszkańców, na stanowisku tym przed II wojną światową pełnik występował łąkowo. Zmniejszenie liczebności może być skutkiem obniżenia poziomu wód gruntowych, spowodowanego melioracjami w sąsiedztwie, oraz znacznym deficytem opadów, jaki wystąpił w województwie poznańskim w ostatnim dziesięcioleciu.

Małgorzata Tarant

PIŚMIENNICTWO

Hegi G. 1975. *Illustrierte Flora von Mitteleuropa*. Verlag Paul Parey, t. 3, cz. 3, ss. 356, Berlin—Hamburg.

Jasnowska J., Jasnowski M. 1977. *Zagrożone gatunki flory torfowisk*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 33, 4: 5—14.

Matuszkiewicz J. M. 1993. *Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski*. *Prace Geogr.* 158: 1—107.

Matuszkiewicz W. 1982. *Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski*. PWN, ss. 298, Warszawa.

Rothmaler W. 1988. *Erkursionsflora*. Volk und Wissen Volkseigener Verlag, t. 2, ss. 640, Berlin.

Nowe stanowisko dziewięciosa bezłodygowego *Carlina acaulis* na Równinie Charzykowskiej (Pomorze Zachodnie)

Dziewięciśl bezłodygowy, dość pospolity w południowej Polsce, w części północnej jest dość rzadko spotykany (por. Jasiewicz 1972). W sąsiadujących od wschodu z Równiną Charzykowską Borach Tucholskich dziewięciśl bezłodygowy notowany był na kilku stanowiskach, głównie we wschodniej części tego kompleksu leśnego (Ceynowa 1963, Kępczyński, Ceynowa 1972, Fałtynowicz 1978, Piasecki, Spanidis 1984, 1988, Górska-Zajączkowska, Wójcowski 1985). Ta piękna roślina, o okazałych rozetach liści, z osadzonymi centralnie dużymi koszyczkami, jest silnie narażona na niszczenie; zagrożone są zwłaszcza okazy kwitnące. W przeszłości dziewięciśl

bezlodygowy był częściej spotykany na Pomorzu Zachodnim, o czym świadczą liczne, historyczne już stanowiska, podawane przez A b r o m e i t a (1898—1940).

Nowe stanowisko znajduje się przy szosie Chojnice—Konarzyny, na zachód od Jeziora Charzykowskiego (kwadrat ATPOL — CB52). Celowo nie podaję dokładnej lokalizacji, ponieważ nie chciałbym, żeby opisywana populacja stała się łupem coraz liczniejszych skomercjalizowanych „łowców roślin”. Dziewięsił bezlodygowy rośnie tutaj na dnie płytkiego wkopu i na niewysokim nasypie równoległym do szosy, która w tym miejscu biegnie wzdłuż osi północ—południe. W latach 1987 i 1990 stwierdzono obecność kilkudziesięciu egzemplarzy, z których największe miały rozety o średnicy 30 cm. Kondycja większości okazów była dobra, tylko nieliczne miały osłabioną żywotność w wyniku nadmiernego zacinienia przez wysokie trawy. Po obu stronach szosy występują sadzone, około 80—100-letnie drzewostany sosnowe. Nawiązują one do zubożalej postaci boru subkontynentalnego *Peucedano-Pinetum*, ale jest to niewątpliwie zbiorowisko zastępcze, wykształcone na siedlisku lasów dębowych, być może ciepłej dąbrowy.

Spśród roślin towarzyszących dziewięsiłowi do najbardziej interesujących należą niewątpliwie: lyszczec baldachogronowy *Gypsophila fastigiata*, traganek piaskowy *Astragalus arenarius* i pęcherzykowaty *A. cicer*, driakiew gołębia *Scabiosa columbaria* i turzyca pagórkowa *Carex montana*. Z roślin chronionych występują tutaj, poza dziewięsiem, mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi*, konwalia majowa *Convallaria maialis*, kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium* i kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*. Liczne są gatunki ciepłolubne, np. pajęcznica gałęzista *Anthericum ramosum*, bodziszek czerwony *Geranium sanguineum*, kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum* i przetacznik kłosowy *Veronica spicata*. Obficie reprezentowana jest grupa roślin łąkowych, np. rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, przytulia łąkowa *Galium mollugo*, drzączka średnia *Briza media* i kupkówka *Dactylis glomerata*, a także borowych, takich jak borówka brzoszyna *Vaccinium vitis-idaea* i czarna *V. myrtillus*. Na całym stanowisku rosną siewki i młode okazy sosny zwyczajnej, jarzębiny, brzozy brodawkowatej, dębu, klonu i jałowca.

Głównym zagrożeniem dla dziewięsiła bezlodygowego na opisywanym stanowisku jest postępujące zadarnienie i zacinienie przez wysokie trawy. W kilku miejscach zaczyna nadmiernie rozwijać się trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigeios*; w jego sąsiedztwie okazy dziewięsiła są bardzo słabo rozwinięte. Inne niebezpieczeństwo, to osuwanie się ziemi pod ciężarem samochodów, parkujących czasem na poboczu szosy oraz mechaniczne niszczenie roślin.

Wiesław Fałtynowicz

Abromeit J. 1898—1940. *Flora von Ost- und Westpreussen*. Berlin.

Ceynowa M. 1963. *Nowe i rzadkie gatunki roślin kwiatowych w obszarze dolnej Wisły*. *Fragm. Flor. et Geob.* 9, 2: 203—208.

Fałtynowicz W. 1978. *Rzadsze gatunki roślin naczyniowych nadleśnictwa Przymuszewo w Borach Tucholskich*. *Badania Fizjogr. nad Pol. Zach.*, B (Bot.) 30: 193—197.

Górska-Zajączkowska M., Wójtowicz W. 1985. *Stanowiska roślin chronionych w Borach Tucholskich na Pomorzu Zachodnim*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 41, 5: 54—56.

Jasiewicz A. 1972. *Carlina L. Dziewięciśl*. W: *Flora polska. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych*. PWN, 13: 94—100, Warszawa—Kraków.

Kępczyński K., Ceynowa M. 1972. *Obserwacje nad roślinnością Zalewu Koronowskiego*. *Studia Soc. Sc. Torunensis* 9, 4.

Piasecki J., Spanidis A. 1984. *Interesujące stanowisko dziewięciśla bezłodygowego *Carlina acaulis* w okolicach Bydgoszczy*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 40, 2: 47—50.

Piasecki J., Spanidis A. 1988. *Stanowiska dziewięciśla bezłodygowego *Carlina acaulis* w Puszczy Bydgoskiej*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 44, 6: 59—61.

Stanowiska podrzenia żebrowca *Blechnum spicant* w Lasach Oliwskich i problem ich ochrony

Wśród bogatej i różnorodnej flory zasiedlającej Lasy Oliwskie (Trójmiejski Park Krajobrazowy — część południowa) interesującą grupę stanowią gatunki górsko-podgórskie, rzadko także rosnące na niżu. Dość pospolicie występują tu dwa gatunki drzew: olsza szara *Alnus incana* oraz introdukowany (?) klon jawor *Acer pseudoplatanus*, odnawiające się w sposób naturalny. Częsty jest też dziki bez koralowy *Sambucus racemosa*. Rośliny zielne reprezentuje m. in. tojeść gajowa *Lysimachia nemorum* (ok. 15 stanowisk), przetacznik górski *Veronica montana* (ok. 20 stanowisk), kozłek bzowy *Valeriana sambucifolia*, widłak wroniec *Lycopodium selago*, tojad dzióbaty *Aconitum variegatum* oraz manna gajowa *Glyceria nemoralis*, tworząca w rezerwacie „Zróżdlika w Dolinie Ewy” zbiorowisko (szuwar), co na niżu jest wyjątkową rzadkością (Piotrowska, Kadulski 1985, Fałtynowicz i in. 1980).

Do roślin górskich występujących na obszarze Lasów Oliwskich zaliczana jest także chroniona paproć, podrzeń żebrowiec *Blechnum spi-*